

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

**Адыгэ Республикэм
экономикэ ыкӀи социальнэ
зыпкытыныгъэ илӀыным
фӀелорышӀэшт комиссиену
зэхашагъэм зэхэсыгъо
тыгъуасэ илагъ. Ар
зеришагъ Адыгэ
Республикэм и Премьер-
министрӀу Къумпыл
Мурат.**

Джащ фӀэдӀу зэхэсыгъом
кышыгушылагъэх ыкӀи зыфӀэгъэ-
зӀгъэхэ лӀэныкӀохэмкӀэ зӀфӀэ-
хысыжыгъэх кӀашыгъэх ми-
нистрӀэхӀу Юрий ПетровымрӀэ
Долэ ДолэтбыйрӀэ.

— ТиреспубликӀэ ихӀэхоны-
гъӀкӀэ зышӀуагъэ кӀэкӀлошт лӀф-
тхӀабзӀэхэр ары тилофӀшӀӀӀкӀэ
анахӀӀу тыналӀэ зытӀедгъэтынӀу
цытыр, мылькӀоу ахэм апӀӀу-

МӀкъумӀэщ хызмӀэтымкӀэ Ми-
нистерствӀемрӀэ псӀӀӀӀӀӀ кӀойхэм
ялофхэм афӀэгъӀзӀгъӀэ Комите-
тымрӀэ мыщ лӀф дашӀӀӀӀӀ Пре-
мьер-министрӀэм кӀафигъӀэпы-
тагъ.

РеспубликӀэм имӀкъумӀэщ
хызмӀэт хӀӀэхоныгъӀэхэр ышӀын-
хэм ыкӀи мӀкъумӀэщ продук-
цием ыуасӀэ зыпкытыныгъэ илӀ-
ным фытегъӀэпсыхӀӀӀгъӀэ кӀэра-

Зыпкытыныгъэ республикэм илӀ

Ахэм зӀу ашыщ макулатурӀэр
тикӀэралыгъо ращын фимытын-
хэм фӀэгъӀхыгъӀӀу зӀфӀӀыгъӀэ
лахӀзӀӀӀӀ обществӀу «Картон-
тара» зыфилорӀэм федеральнӀэ
кӀулыкӀухэм зызӀерафигъӀзӀа-
гъӀэр. Мы лӀофыгъом джырӀкӀӀэ
хӀӀӀӀӀӀ. КӀӀэралыгъо ыкӀи му-
ниципальнӀэ фӀӀо-фашӀӀӀӀӀ зӀ-
рифӀӀӀӀӀуагъӀу гъӀӀӀӀӀгъӀӀӀхэм
фӀелорышӀӀӀэ транспортӀу кран-
манипуляторхэр зыхӀтхӀу лӀ-
кӀыб кӀӀэралыгъохэм кӀащыда-
гъӀкӀырӀэр ащӀфыныр зӀрӀӀӀӀӀ-
зыгъӀӀӀ илӀофыгъо зӀхӀафигъӀ-
ным фӀӀӀ УФ-м и Правительст-
вӀэ ышӀыгъӀэ унашӀом 2015-рӀэ
илӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
зӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

хӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
икъу щылӀӀӀӀӀӀӀ мӀхӀӀӀӀӀ
еттын фае, — кӀылуагъ
Къумпыл Мурат.

ПравительствӀэм ипащӀэ ми-
нистерствӀэ лӀӀӀӀӀӀӀӀ пшӀӀӀӀӀ
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
гурытым апылӀхэм кӀӀэралыгъо
лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
икъоу алыгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
кӀоджӀэ псӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
адӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ячӀыгъухэм ялӀжынкӀӀӀӀӀӀӀ
адеӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
хэмӀ, кризисым икӀыныгъохэр
кызӀзӀахышӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
зӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

лыгъо программӀэм зӀхӀӀӀӀӀӀӀ
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
фӀӀыгъӀӀӀӀӀӀӀ ипроект
АР-м мӀкъу-мӀӀӀӀӀӀӀӀ и Мини-
стерствӀэ кыгъӀхъазырынӀу
комиссием хӀтхэм унашӀо ашӀыгъ.

— ЭкономикӀэр зӀтемыгъӀэ-
зыгъӀӀӀӀӀӀӀӀ, хӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
едгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
анахӀ шӀхӀӀӀӀӀӀӀ, сыда
лӀомӀ цыфхэм ящӀӀӀӀӀӀӀӀ-псӀӀӀӀ
зыфӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
АрышӀ, зӀкӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зӀкӀӀӀӀӀ
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
хын дӀх имыӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
фае, — кӀылуагъ Къумпыл
Мурат.

КИАРЭ Фатим.

СурӀтхӀэр лӀшӀынӀэ АслӀан
тырихыгъӀӀ.

УасӀэхэм ахӀмыхъонхэм фӀелорышӀӀӀшт

**ГъомылӀӀӀхӀӀэ зӀфӀӀӀхъафхӀу ядӀгъуӀгъӀкӀи,
уасӀу ялӀмкӀи цыфхӀэр нахӀ игъӀкӀӀӀӀыгъӀу
кызыкӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
янкъокъунхӀэ амал зилӀхӀу чыплӀӀхэм
кӀащашӀыхӀӀӀӀӀ япродукцие кыхиубытӀӀхӀӀӀр
МыекъуапӀэ щаухӀэсыгъ.**

Ащ диштӀу республикӀэм
кышыдагъӀӀӀӀӀӀӀ хъалыгъур
ыкӀи хъаджыгъэм хӀӀшыкӀыгъӀэ
гъомылӀӀӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

щӀм ыкӀи ащ хӀӀшыкӀыгъӀэ про-
дукциер процент 40-м, тхӀур,
кӀуаер, кӀоляр, шӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
хӀӀ ыкӀи пивӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

минеральнӀэ псыр ыкӀи тыгъӀ-
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
дагъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
мымакӀӀу титучанхэм, бӀдзӀӀӀ-
хэм атӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

— ТишӀӀӀӀӀӀӀӀӀ кышыда-
гъӀкӀырӀэ продукциер тучанхэм,
бӀдзӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
нахӀыбӀу атӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
хэм ыкӀи уасӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
хэм мы ӀкӀӀӀӀӀӀӀӀӀ фӀелоры-
шӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
Типредприятиехэм ащ
аналӀ тырадзӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
— кышӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
администрацием.

«АдыгӀеястатим» изӀфӀӀхъ-

ысыжыгъэм кызӀзӀагъӀӀӀӀӀӀӀ
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
цыфхэм агъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
продукцием ыуасӀэ ииндекс
(щылӀ мазӀм егъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ)
мӀзӀаӀм проценти 102,6-м кӀӀхъагъ,
гъомылӀӀӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
103,7-м нӀсыгъ. МӀзӀаӀм гъо-
мылапхӀӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
3,7-рӀэ хӀӀхъуагъ, илӀӀӀӀӀ кы-
зыхъагъэм щегъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
а кӀӀгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ проценти 8,7-м
нӀсыгъ.

Цыфым анахӀ макӀӀу ыгъӀ-
фӀӀӀӀӀӀӀӀӀ гъомылӀӀхӀӀӀӀӀ
ауасӀэ (зы нӀбгырӀӀӀ тӀӀы-
тагъӀу) сомӀэ 3465,73-м кӀӀ-
хъагъ, илӀӀӀӀӀ кызыхъагъэм

кыщегъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ащ процен-
ти 6,7-рӀэ хӀӀхъуагъ.

ГъомылӀӀӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
нахӀыбӀу зыуасӀэ хӀӀхъуагъэхэр:
сӀнашӀхъӀӀӀ — процент 64-рӀэ,
бананхӀӀӀ — процент 36-рӀэ, ко-
фер — процент 16, дӀшхор
— процент 15, пхӀӀӀхъӀӀ-мышь-
хъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ахӀӀшыкӀыгъӀэ псыр,
лимоныр — процент 14, пцӀ-
жыер ыкӀи пынджыр — про-
цент 11.

ТхӀур бӀу зыхӀӀӀ кӀӀӀӀ гъӀ-
ушкӀӀӀӀӀӀӀӀ, хъалыгъум ыкӀи
хъаджыгъэм ахӀӀшыкӀыгъӀэ про-
дукцием (апӀӀӀӀ ыкӀи ятӀӀӀӀӀӀ
сортым хиубытӀӀхӀӀӀӀӀ) ыуасӀэ
зӀхӀӀӀӀӀӀӀӀӀ.

Республикэ зэнэкьокъоу «Воплоти свою мечту» зыфилорэм изэфэхьысыжхэр мы мафэхэм кьэнэфагъэх. Юфтхьабзэр гьэрекю Юныгъо мазэм аублэгъагъ. Ягупшысэхэр кьыралотыкыныху командэ 25-рэ зэнэкьокъум кьеклолэгъагъ, ахэм ащыцэу 9-р ары клэухым нэсыгъэр.

Анахь дэгъухэр кьыхагъэщыгъэх

Льэныкьо зэфэшхьафитфимэ афэгъэхьыгъэ проектхэр ныбжыклэхэм кьагъэлэгъуагъэх. Мы ильэсым «благоустройство», «добровольчество», «здоровье», «предпринимательство», «медиа» зыфилохэрэр ары зыфэгъэхьыгъэхэр Юфтхьабзэр зэнэкьокъум кьыхахьылагъэхэр.

Юфтхьабзэм изэхэцэн клэ-шакло фэхьугъэр командэу «Enactus МГТУ» зыфилорэр ары. Ащ Юнылэгъу кьыфэхьугъэх АР-м гьэсэнэгъэмрэ шэныгъэмрэкля и Министерствэрэ мы апшэрэ еджаплэм ипашэ-хэмрэ.

Зэнэкьокъум изэхэцэклохэм пшэрыл шэхьалэу зыфагъэуцужьыгъэр клэеджаклохэм ягупшысэхэр кьыралотыкыныхэр, проект гьэшлэгъонхэр зэхэцэху егъэсэгъэнхэр, ахэр шылэныгъэм пхырыщыгъэнхэр арых. Ильэсныкьом кьыклоцл клэеджаклохэм япроектхэр шылэныгъэм пхырацынхэ фэягъ.

— Мы Юфтхьабзэм шлогъэ гьэнафагъэ пыл, — кьыхигъэщыгъ Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетым социальнэ предприниматель-

ствэмкля еджаплэм ипашэу Светлана Новиковам. — Ныбжыклэхэр предпринимательствэм нахь фэцагъэ хьунхэу тыфай. Шулшэ Юфтхьабзэхэр зэхэцэнхэ амал ахэм ялэным, ацкля ячыклэгъэшт ахьцэри ежэ-ежырэу кьалэжыжыын альэкьыным фэтэщэх, типшэ-рыл шэхьалэхэм ар ащыц.

Мы ильэсым зэнэкьокъум льэныкьуакляу «медиа» зыфилорэр кьыхагъэхьагъ. Ащ кьыделъыгъ Интернетыр, социальнэ сетхэр шуагъэ кьытэу ныбжыклэхэм агъэфедэнэу фэгъэсэгъэнхэр. Тэхьутэмькое районимкля Инэм дэт гурыт еджаплэу N 2-м кьыкыгъэ командэм мы льэныкьомкля апэрэ чыплэр кьыдихыгъ. Ащ хэтхэм кьызэралугъэмкля, технологияклэхэр кьызыфагъэфедэзэ, гурыт еджаплэм клэеджаклоу кьаклохэрэр нахьыбэ ашыным пылтых. Еджаплэр итеплэкля ащ фэдизэу мыдахэми, шэныгъэ куухэр щыбгъотын зэрэплэкыштыр, ащ даклоу Юфтхьабзэ гьэшлэгъонхэр зэрэцызэхэцэхэрэр кьыралотыкыгъ.

Мыекьуапэ дэт лицееу

N 34-м «добровольчество» зыфилорэ льэныкьомкля теклоныгъэ кьыдихыгъ. «От сердца к сердцу» зыфилорэ проектымкля сэкьатныгъэ зилэ сабылхэм Юнылэгъу зерафэхьухэрэр кьыралотыкыгъ. «Благоустройство» зыфилорэмкля зэклями анахь дэгъоу альытагъэр кьытырэ Вольнэм дэт гурыт еджаплэу N 9-м икоманд, «здоровье» зыфилорэмкля апэрэ чыплэр фагъэшшоагъ Мыекьуапэ дэт лицееу N 8-м икомандэ. «Предпринимательство» зыфилорэмкля мы еджэплэ дэдэм икомандэ анахь дэгъоу альытагъ.

АР-м гьэсэнэгъэмрэ шэныгъэмрэкля и Министерствэ теклоныгъэ ыкля хагъэунафыкырэ чыплэ кьыдэзыхыгъэ командэхэм ахьцэ шуухафтынхэр афигъэшшоагъэх, кураторхэри агъэшлуагъэх. Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетым иректорэу Кьуйжэ Саидэ ыцкля финалым нэсыгъэ командэхэми шуухафтын лыплэхэр аратыгъэх.

ПАТЫКЪО Анет.

Сурэтыр Юшынэ Аслъан тырихыгъ.

Электроннэ зэпхыныгъэхэр зэдашых

Щыфхэм афэгъэхьыгъэ кьэбар зэфэшхьафхэр ЗАГС-хэм бэу ачлэлых. Ахэм ащыщых цыфыр кьызыхьугъэ мафэр ыкля ильэсыр, унагъо зыщишлэгъэ уахьтэр, сабыл пчъагъэу илэр, зыщыпсэурэ чыплэр, нэмыкхэри. Ахэр игъэклотыгъэу агъэфедэнхэм пае Федеральнэ нотариальнэ палатэм шыкляклэхэм зафигъазэу ригъэжыагъ.

Системакляу кьыхахыгъэр аушэтынэу рагъэжыагъ, ар агъэфедэ хьумэ, нотариусхэм ялофшэн кьыгъэпсынклэшт, цыфхэми ящыклэгъэ тхылхэмрэ кьэбархэмрэ ЗАГС-хэм псынклэу кьычлагуатэхэу хьуцт.

Системаклар кьэлэ пстэуми апэу Москва цагъэфедэу рагъэжыагъ. Урысыем ишюльыр 40 фэдизмэ ащ шуагъэу кьыхьын ыльэкыштыр ащаушэты. Ильэс кьэс ахэм шюльыри 5 — 6 кьахэхьо.

Юфыр этезылэжэн зыльэкыштыр кьэралыгъо зыкыныгъэ базэ ЗАГС пстэуми алэклэл кьэбархэр кьащыбгъотынхэу джыри зэрэтимылэр ары. Ау шюльырыбэмэ ащ Юф дашлэ, ахэм ащыпсэурэ цыфхэм якъэбархэр аугъоих.

Гушылэм пае, Адыгеир «Система межведомственных отношений» зыфилорэ программэм хэлажэ. Адыгэ Республикэм ЗАГС-мкля и Гьэлорышлэплэ ипашэу Яхьулэ Тэмарэ кьызырилорэмкля, цыфхэр кьызклялэуэхэр тхылхэр алэклагъэхьанхэмкля кьулыкьу зэфэшхьафхэм Юнылэгъу афэхьух. Федеральнэ нотариальнэ палатэм ишюлгъоныхьэкля Юф зыдашлэрэ проектым тэри тыхэцагъэ хьумэ, ащ хэлэжэнхэм фэхьазырых.

ЗАГС-хэм ащатхыхэрэ кьэбархэм инэу яшуагъэ кьэклошт тхылэ зэфэшхьафхэм кьаклялэуэрэ цыфхэм мыхьомышлагъэ зэрахьагъэу е гьэпцлагъэкля ахэр зэрагъэгъотыгъэхэу щытмэ.

Гушылэм пае, бэрэ зэдэпсэугъэ цыфхэр зэхэкыжыкыхэ хьумэ, мылькочу аугъоигъэр зэдагъоным фэш тхылэ нэпцхэр агъэфедэнхэ альэкыштыр, ар ЗАГС-м члэп тхыгъэхэм «кьа-Ютэшт». Нэбгыритлур зыщызэгуатхэгъэгъэхэ кьалэр е кьуаджэр, ежыхэр нэмыкля чыплэ кощыжыгъагъэхэми, ЗАГС-м щатхыгъэ тхылхэм кьагъэшпыкьэжыштыр. Кьыхэкля цыфым цыхьэ зыфишлырэ илахьыл благъэ «доверенность» фаригъэшлыгъагъэу, ау ежыыр щымылэжымыи, ар ыгъэфедэзэ мыхьомышлагъэхэр зэрихэхэу.

Бэрэ кьыхэкля цыфыр ищыклэгъэ тхылхэм мазэрэ е нахьыбэрэ яжэу. Ащ илофхэр зэтырелажэх. Джащ пай цыфыр кьызыщыхьугъэр, унагъо зычишлагъэр, нэмыкля зэхьокыныгъэхэу игъашлэ фэхьугъэхэр зэхэуагъэгъэхэу зы чыплэ щытхыгъэнхэм бэшлагъэу зыкыклэхьопсыштыгъэхэр. Кьэбар пстэури электроннэ базэхэм зарагъэхэхэкля, цыфхэми, нотариусхэми ялофхэр кьыгъэпсын-

клэщтых. Зыкыныгъэ зыхэл кьэралыгъо базэ шылэ хьумэ, тхылхэм якъэгъотын ыхьыштыр такыкь заул.

ЗАГС-хэм яэлектроннэ базэхэр цыфхэм ялэкьо хьышэ кьаугъоижынымыкля, зэхагъэуцожьынымыкля Юнылэгъушу хьуштых. Зилахьыл благъэхэр, зятэжэ плашэхэр зышлэхэ зышло-игъохэм ахэм ацлагъэхэри, янэ-ятагъэхэри, нэмыкля кьэбархэри псынклэу базэм кьыхахынхэ альэкыштыр.

Федеральнэ нотариальнэ палатэр мы Юфыгъохэм язэшлохын зыкыфэжыагъэри джащ пай. Нотариусхэмрэ ЗАГС-хэмрэ зэпхыныгъэ пытэ зэдырлэ хьуцт.

Тызэт ильэсым кьуачлэ зилэ хьугъэ хабзэхэм ащыц цыфым имылькы ежыым е нэмыкля цыфхэм атыритхэнэу фаемэ, нотариусхэм ар агъэцкля фитхэу зэрытхагъэр. Ащ фэдэу ябгъэ-тхырэ тхылхэм альыптыштыр нэмыкля кьулыкьухэм шалахырэ нахь макля. Гушылэм пае, псэуплэ е тучан зычлэт унэ кьэпщэ-фынэу уфаемэ, ащ пыл тхылхэм язэгъэулуни, кьызырэлтыратхэштыри нотариусым ыпшэ иплхьэхэмэ, нахь псынклэу Юфыр ащ зэшлуихыштыр. Ахэм анэмыкляу, нотариусым кьыгъэхьазырыгъэ тхылхэу ежы ылэкля зыклэтхэжыгъэхэр хэт епхьылагъэхэми кьызэклагъэкложыштыр.

ШЬАУКЪО Аслъангуащ.

Есынхэу амал ялэ хьугъэ

Урысые народнэ фронтым ишюльыр кьутамэу Адыгеим щылэм хэтхэм апкь кьыкыклэ, цыфхэм япсауныгъэ зыцагъэпытэрэ республикэ физкультурэ комплексым члагуауцогъэ оборудованиер кьызыфагъэфедэзэ, зипсауныгъэкля щыклагъэ зилэхэм бассейным щесынхэу амал ялэ хьугъэ.

Сэкьатныгъэ зилэхэм социальнэ мэхьанэ зилэ псэуальэхэр кьызфагъэфедэнхэмкля амалэу щылэхэр тапекля Урысые народнэ фронтым ишюльыр кьутамэ хэтхэмрэ Адыгэ Республикэмкля курэжыыхэм арыс сэкьатхэм я Союзрэ зэрагъэшлэгъагъэх. Уплэкълунхэм кьахьагъэубытагъэхэм кьахэфагъэ цыфхэм япсауныгъэ зыцагъэпытэрэ, зыпкь зыщырагъэуцожьырэ республикэ физкультурэ комплексыри.

Уплэкълунхэм нафэ кьызэралыгъэмкля, сэкьатныгъэ зилэхэу курэжыыхэм арысхэм унэм члэхьанхэр кьафэкьыныгъэп. Шапхьэхэм адиштэу ар гьэпсыгъагъэ. Ау бассейным хэ-хьанхэмкля ыкля кьыхэкляжыны-хэмкля ахэр Юфыгуабэмэ яуталэщтыгъэх. Гушылэм пае, апэрэ купым хэхьэрэ сэкьатныгъэ зилэ, курэжыер кьызфэгъэфедэрэ Наталья Шабалинам псым хэхьаныр ыкля кьыхэкляжыныр кьызэрехьыльэкыштыгъэм кьыхэкляу есыныр члэдыжыкыгъагъ. «Бассейным сыхэхьаныр ыкля сыкыхэкляжыныр лъэшэу кьысфэкьыныгъ. Узэу силэм елытыгъэу сесын фэягъ нахь мышлэми, зыгорэм ренэу сельэлун фаеу зэрэхьурэм, нэмыкхэм гумэклягъо кьы-зэрафэхьырэ кьыхэкляу нахьыбэрэ сымыкложыныгъу ис-хьухьагъагъ», — кьылуагъ ащ.

Уплэкълунхэр зызэхэцэхэу нэуж Урысые народнэ фронтым ишюльыр кьутамэу Адыгеим щылэм хэтхэм зигугъу кьэтшыгъэ комплексым идирекции зыфагъази, портативнэ тетлысхьаплэ кьызлэклигъэхьанэу игъоу фальэгъугъ. Ащ нэмыкляу Юнылэгъу кьафэхьунэу республикэм ихэбзэ Юшхьэ-тетхэми зафагъэзагъ.

Цыфхэм ялэлухэр непэ кьафагъэцэклагъэх, республикэм щыпсэурэ сэкьатхэу курэжыыхэр кьызфэгъэфедэхэрэм бассейным щесынхэу амал ялэ хьугъэ. Наталья Шабалинами, нэмыкхэми ар кьызыфагъэфедэн альэкыштыр. Зыльа-кьо, зитхыкьупшэхэу узыхэрэм есыным ишлогъэшхо кьы-зэрякырэу утегушылэжыныгъу ищыклагъэп.

Урысые народнэ фронтым ишюльыр штаб хэтэу, Адыгэ Республикэмкля сэкьатныгъэ зилэхэу курэжыыхэр кьызыфэгъэфедэхэрэм я Союз итхьаматэ игуадэу Арина Ефимовам зэрилытэрэмкля, цыфхэм япсауныгъэ зыцагъэпытэрэ, зыпкь зыщырагъэуцожьырэ республикэ комплексым есынымкля купхэу Паралимпиадэхэм ахэлэжэн зыльэкыштыр цагъэсэнхэу амал щыл.

Урысые народнэ фронтым ишюльыр кьутамэу Адыгэ Республикэм щылэр

Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэр лъэшэу гухэкля щыхьоу Адыгэ Республикэм и Лышхьэ иллыклоу Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм щылэ Беданэкьо Иляс Игорь ыкьом фэтхьаурыхэ ятэ идунай зэрихьожыгъэм фэшл.

НЫБДЖЭГЪУ ЛЪАПІЭХЭР!

Мэкъэгъэу

2015-рэ илъэсым иятлонэрэ илъэсныкъо клэтхэгъу уахътэр макъ. Мэзаем и 26-м къыщегъэжьагъэу гъэтхакъэм и 7-м нэс фэгъэклотэныгъэ зилэ клэтхэгъу уахътэр «Урысыем и Почтэ» хэгъэгум щигъэкӀуагъ. Ащ тэгъэзети хэлэжьагъ. А лъэхъаным «Адыгэ макъэм» икӀэтхакӀэ процентипшыкӀэ нахь мэкӀагъ. Джы клэтхакӀэр мыщ фэдэшт:

индексэу 52161-рэ зилэу тхьамафэм 5 къыдэкӀырэм — **сомэ 892-рэ чапыч 62-рэ;**

индексэу 52162-рэ зилэу фэгъэклотэныгъэ зилэхэм апаем — **сомэ 874-рэ чапыч 52-рэ;**

индексэу 14289-рэ зилэу бэрэскэшхо мафэм телепрограммэр игъусэу зэ къыдэкӀырэм — **сомэ 260-рэ чапыч 46-рэ.**

Лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэр»

тэщ пай къызыфыдэкӀырэр.

ТыкӀэжъугъатх тигъэзет лъапӀэ!

Щэрэ

«АДЫГЭ МАКЪЭР»

Лъэпкъым зеушху, ышхъэ еӀэты,
Мамыр лъагъом пытэу теуцо!
«Адыгэ макъэу» игугъэ Ӏуати,
Ныбджэгъу шъыпкъэу ащ къыгоуцо!

Гъогур тфыхищэу, лъэпкъым фэшъыпкъэу,
«Адыгэ макъэр» терэ гъозапӀэу!
Шульэгъу клӀэжху цыфхэм ялъапӀэу,
Щэрэ гъэзетыр тыгу иджэмакъэу!

Заом имашӀуи, гъаблэм игъыбзи,
ЩыӀугъ нэкӀубгъом шъыпкъэр къыӀуатэу.
Хэгъэгъу щыӀакӀи, сабий щхы макъи
Итышт ащ ренэу шӀум тэ тыфащэу!

Пыим пэшӀуекӀоу, хъярыр ыӀэтэу,
Гугъэ псыхъапӀэу, мамыр Ӏашэу!
ДгъашӀоу, ны лъапӀэу, лъагъэу зилэтэу
Терэ гъэзетыр лъэпкъым ишъуашэу!

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

ЩыӀэныгъэм илъэныкъо
пстэуми гъэзетыр анэсы

◆ ГЪАШӀЭР ЫКӀИ ЦЫФЫР

◆ ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

◆ ТХЫЛЪЕДЖЭМ ИШӀОШӀ

◆ МЭКЪУМЭЩӀ ЮФЫГЪОХЭР

◆ СОЦИАЛЬНЭ ЮФЫГЪОХЭР

ТЫГЪЭНЭБЗЫЙ

◆ ТИЗЭДЭГУЩЫНЭГЪУХЭР

◆ СПОРТЫМРЭ ЩЫНЭНЫГЪЭМРЭ

◆ КЪУАДЖЭМ ИЦЫФ ПЭРЫТХЭР

◆ ШУНЫГЪЭ ЮФЫГЪОР

70

ТЕКЮНЫГЪЭР КЪЫЗЫДАХЫГЪЭР ИЛЬЭС 70-рэ МЭХЪУ

Хэгъэгү ззошхом Текюныгъэр къызыщыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъурэр мыгъэ тикъэралыгъо игъэкӀотыгъэу хигъэунэфыкӀышт. Адрэхэм афэдэу, Адыгэ Республикэм ихъыкумышӀ сообществи мы мэфэкӀым игъэкӀотыгъэу зыфегъэхъазыры.

Мамыр ыкӀи шъхӀафит щы-лакӀэ тӀлӀным апсэ емыблэ-жъэу фэбэнагъэхэм яшӀжъ ухъумэгъэным ыкӀи шъхӀащэ афэшӀыгъэным Адыгеим ихъыку-мышӀхэм мэхъанэшхо раты. Хэгъэгү ззошхом хэлэжъэгъэ ветеранхъу хъыкум системэм зищӀлӀаныгъэ гъогу езыпхы-гъэхэм ясурэтхэр АР-м и АпшӀэрэ хъыкум, къэлэ ыкӀи район хъыкумхэм къащызэ-луахыгъэ щытхъу пхъэмбгъу-хэм атетых.

ХъыкумышӀхэм ямылькоу аугъoirэмкӀэ хъыкум систе-мэм иветеранхэм ыкӀи ахэм ялахыл гупсэхэм шлушӀэ лӀпы-лӀгъу арагъэгъоты.

Хэгъэгү ззошхом ильэхъан лыхъужъныгъэ къызхӀафэгъ-хэм ащыщых Адыгэ хъу хъыку-мым итхъамэtagъэхэу Б. Б. Наурзэр, И. С. ТӀэшъур, Къ. Т. Ацумыжъыр, АР-м и АпшӀэрэ хъыкум ихъыкумышӀхэу И. Я. Погожевыр, Мыекъопэ къэлэ хъыкумым инароднэ хъыкумышӀэу Я. И. Шиновыр, нэмыкӀхэри. Мыхэм ащыщ пӀпчъ щыӀлӀаныгъэ гъогоу къы-клугъэр хэткӀи щысэтэхыпӀ.

* * *

НАУРЗЭ Борис Бат ыкӀор (1920 — 2000) 1956-рэ ильэ-

сым къыщегъэжъагъэу 1982-рэ ильэсым нэс Адыгэ хъу хъыку-мым итхъамэtag, РСФСР-м иза-

служеннэ юристыгъ, СССР-м ижурналистхэм я Союз хэтыгъ. Мыр Красногвардейскэ райо-ным ит къуаджэу Джамбэчые къыщыхъугъ, заор къемыжъэ-фӀкӀэ чылэм дэт гурыт еджа-пӀэм кӀэлэегъаджэу лӀф щы-шлагъ. 1941-рэ ильэсым фрон-тым кӀуагъэ ыкӀи мэфэ 1365-рэ зэуагъэ. Латвиер, Литвар,

Щытхъур адэжъ

Эстониер, Выборг, Данциг, Варшавэ шъхӀафит зышӀы-жъыгъэхэм ащыщ. Ленин-град, Сталинград ыкӀи Кав-казым ащыкӀогъэ заохэм лы-хъужъныгъэ зэрихъэзэ ахэлэ-жъагъ. ЗэхӀагъэтэкъогъэ Рейх-стагым идӀпкӀхэм Наурзэ Борис ылъэкъуацӀэ атыритхэ-гъагъ, Гитлер ибункер заор щы-ухыгъ. Лыхъужъныгъэу зэри-хъагъэм фӀшӀ адыгӀлӀым ор-денхэр, медальхэр бэу къы-фагъэшхошагъэх.

* * *

Адыгэ хъу хъыкумым итхъа-мэtagъэу **ТӀЭШЪУ Ибрахым Сэфэрбий ыкӀор** къуаджэу ЛахъщыкӀуае къыщыхъугъ. 1937-рэ ильэсым къыщегъэжъагъэу хъыкум лӀфшӀлӀныр ыгъэцэ-кӀагъ. ШӀэуджӀан районым ыкӀи къалэу Мыекъуапэ янароднэ хъыкумышӀэу щытыгъ. 1948-рэ ильэсым къыщегъэжъагъэу 1956-рэ ильэсым нэс Адыгэ хъу хъыкумым итхъамэtagъ. 1941-рэ ильэсым дзэ къулыкӀум къеджагъэх, заом хэлэжъэнэу зыригъэжъагъэр 1942-рэ ильэ-сыр ары. Хэгъэгү ззошхом ильэхъан я 83-рэ хъушъхъа-фыкӀыгъэ щӀэрыон бригадэм идзэ трибунал хэтхэм ащы-щыгъ. Медальхэу «За Побе-ду над Германией в Великой Отечественной войне 1941 — 1945 гг.», «За боевые заслуги» зыфӀлӀохэрэр къыфагъэшхоша-гъэх.

* * *

АЦУМЫЖЪ Къасим Лыма-фэ ыкӀор 1935 — 1941-рэ ильэсхэм Адыгэ хъу хъыку-мым итхъамэtagъ. Къуаджэу ТӀхъутэмыкӀуае къыщыхъугъ, уголовнэ розыскым хэтыгъ. 1929-рэ ильэсым къыщыубла-гъэу хъыкум лӀфшӀлӀныр ыгъэ-цӀкӀагъ. Къуаджэхэу Пэнэжъы-кӀуаерэ ТӀхъутэмыкӀуаерэ яна-

роднэ хъыкумышлагъ. 1939-рэ ильэсым лӀжъахӀохэм яхъу совет идепутатэу хадзыгъагъ. Хэгъэгү ззошхом лыхъужъ-ныгъэу щызэрихъагъэм къы-кӀэкӀуагъэх Жъогъэ Плъы-жъым иорденитӀу, медаль пчъагъэхэр.

* * *

УФ-м ыкӀи Адыгеим яза-служеннэ юристэу **Иван ПО-ГОЖЕВЫР** (1927 — 2009) Во-ронж хъкум ит селоу Лосе-вым къыщыхъугъ. Адыгэ хъ-кум игъэцӀкӀлӀо комитет об-

Лыгъэм гъунапкъэ илӀэп

Щыфыр дунаим тетыфэ къини гушӀуагъуи бэ зы-лукӀэрэр. Ахэр ошӀэ-дэмышӀэу, ежъ цыфыр ямы-жӀгъахъу, къыфакӀохъу мэхъу. ГушӀуагъор хъярми, апӀэрэмкӀэ гур егъэлъӀэрапӀэ, зэрымыр ешы, нэужым тӀэкӀу-тӀэкӀузэ зыпкӀэ еуцожъы. Къи-ныр — гуих-псӀих, гур еутхыпкӀы, егъэуцъылы, ар рӀхъатыжъыным пае уахътӀэ ищыкӀагъ.

Сэмэгү Мышьэост псаоу щӀ-лӀфэ къини тхъагъуи къызы-фыкъокӀыгъэмэ ащыщ, чыпӀэ зӀжъупӀэмэ арыфӀэу уахътӀэ къыфӀэкӀуагъ. ТхъамыкӀагъоми гушӀуагъоми лӀфыгъохэр къа-гъэтӀджых, а зӀптӀэур зӀрифӀэ-шъуашӀэу зӀшӀохыгъэным акъы-ли, кӀуачӀи, уахъти ящыкӀагъ. КъызӀэралӀтӀэжъыщтыгъэмкӀэ, Мышьэост лӀпкӀэ-лъапкӀэу, лӀ-дӀбныгъэшхо хэлъэу, гулътӀэ илӀэу, ТхӀэр ышӀошъ хъугъэу, цыф шлагъоу щытыгъ.

Мышьэост псӀэитыкухэм яефӀэндыгъ

Ззоуж ильӀсхэм сятӀжъэу Хъушт ШумафӀэ ихъакӀӀэщ къы-щызӀэлукӀлӀэ лыжъхэм Сэмэгү Мышьэост ехъылагъэу къалӀу-тӀэхэрэр щызӀэхӀсхыгъэу лӀджы-ри къыхӀкӀыгъ. Хэтыгъа Сэмэ-гур? Сыд гъэхъагъэха илагъэ-хэр? Сыда ащ фӀдизӀэу къо-джӀэдӀсхэм шлу зыкӀалӀӀэгъу-щтыгъэр? А лъэхъаным мы уп-чӀэхэм джӀэуап ястыжъыным

сыфӀэхъазырыгъэп. ИльӀс пчъа-гъэхэр тешлагъэхэу Сэмэгү лӀа-къом ехъылӀгъэ къӀэбархэр зӀзгъашӀэхэу сыублагъэ. Сэмэ-гурхэм яблагъэхэр ПсӀэитыку къыдӀкӀыгъэх, бӀэрэ салукӀлӀэу хъугъэ Сэмэгү Аюби (сӀятӀш журналистэу Хъушт ХъалидӀэ иныбджӀэгъугъ Аюбэ), Сэмэгү Гошнагъоу ПсӀэитыку щыны-сагъэми. АхӀэджӀо ЩӀбанӀэ ишъхъэгъусагъ. ГъӀзетми а лӀа-къом ехъылӀлагъэу стхӀэуи хъугъэ. Сэмэгү лӀа-къом ехъы-лагъэу къӀэбар зышӀлӀхэрэр къа-хӀкӀлӀэу къысфатхӀэхэмэ лъӀэшӀэу гуапэ сщыхъушт.

Сэмэгү Мышьэост 1889-рэ ильӀсым КошхӀаблэ къыщы-хъугъ, яунагъо ащ дӀсыгъ. Къур-ланым хӀшӀлыкӀышхо фырилагъ, мӀкӀэ шъӀбӀэ дахӀкӀлӀэ къеджӀэ-щтыгъ, адыгабзӀкӀлӀэ къызӀэри-дзӀкӀыжъыщтыгъ.

1913-рэ ильӀсым АдыгеимкӀэ быслъымӀэн диным ипӀащӀэхэм Мышьэост къуаджэу ПсӀэитыку агъӀкӀогъагъ дин обществӀэ щы-зӀхыщӀэнэу. Джащ тетӀэу Сэмэ-гү Мышьэост ПсӀэитыку дӀс-хэм ефӀнды афӀэхъуагъ, ильӀс

пчъагъэрэ а лӀнатӀлӀм лутыгъ, хъалӀлӀэу лӀф ышлагъ.

Джомал

Мышьэост иунагъо пстӀэум-кӀи нӀбгыритф зӀрӀэхъушты-гъэр. Ежъ Мышьэост, ишъхъэ-гъусӀэ ГошӀцӀыкӀу (ДзӀлӀхэм ащыщыгъ), ыкӀуиш: Джомал, ШӀфчӀэт, Аюб. НӀпӀэ сӀэ сы-къызтегушӀлӀӀштхэр Мышьэост ыкӀо ДжомалрӀэ Аюбэ ыкӀоу КушчыкурӀэ.

Мышьэост ыкӀоу ДжомалӀэ ишъыпкӀэу зыпылӀыгъэр по-литикӀэр ары, хэгъэгүм ыкӀи дунаим къащыхъухэрэр ышӀлӀэ шӀоигъуагъ. Журналист хъунэу фӀягъ. Журналхэм, гъӀзетхэм бӀэу яджӀэщтыгъ. Хъугъэ-шлагъэу хъухэрэр ымышӀлӀэхэу рӀхъаты-щтыгъэп. «ЕмызӀщ игухӀлӀэ къы-дӀхъу» алуагъ, журналист сӀэ-нӀхъатыр зӀригъӀэгъотыгъэу ащ рылажӀэщтыгъ.

ИльӀс 34-рэ ыныбжъыгъ кӀалӀэм Хэгъэгү ззошхор къы-зежъэм. Заом мыкӀоми хъу-нэу фитыныгъэ илагъ, ау 1941-рэ ильӀсым апӀэрэхэм ащы-щӀэу зӀуапӀэм кӀуагъэ ежъ ильӀлӀу тетӀэу. НэмыкӀхэм лъы-псыр агъачӀэу пым езаохъу, ежъ рӀхъатӀэу лӀф ышӀлӀэу щы-сыныр зӀрипӀэсыжъыгъэп. Пыир зӀхӀакъутӀэу, текӀоныгъэр къы-дахыгъэу дзӀкӀолӀхэр къызы-кӀожъыхӀэрэм сыдӀэуштӀэу анӀ-гухэм акӀлӀплӀэшт?

Адыгэ кӀалӀэр политикӀэ лӀф-

хэмкӀэ командирым игодзагъ, зӀолӀхэм лӀфышхо адишӀлӀэщтыгъ. ШхончӀэо ротӀэм Джомал хӀэ-тыгъ. КъӀэлогъӀан фаер зӀолӀхэм ащыщхэм лӀашӀэр зымылӀӀэгъу-гъэу, зымыгъӀефадагъэу нӀбгы-рӀэ пчъагъэхэр зӀрахӀэтыгъэхэр ары. КӀэлэ лӀушӀу щытыгъ. Джо-малӀэ къыгурылӀоштыгъ гушӀлӀэ закӀоу щымытӀэу изекӀуакӀлӀэ-кӀэ, илӀошлӀакӀлӀэ, изӀэуакӀлӀэ щысӀэтэхыпӀлӀэу щытын зӀрӀэфа-ер. Ар щыгъупшӀӀэщтыгъэп, ныб-жъыкӀлӀэхэр инӀплӀӀэгъу ригъӀэ-кӀыштыгъэхӀэп. ИшъыпкӀэу лӀф адишӀлӀэщтыгъ, игушӀыи илаши ча-ныгъэх — анахъ чыпӀлӀэ къы-ными хӀкӀыжъыпӀлӀэ къыфигъо-тыштыгъ.

ТидзӀэхэр ыпӀкӀлӀэ лъыкӀуатӀэ-щтыгъэх, псыхъошхоу ДнепрӀэ нӀсыгъагъэх. Пым ышӀыгъэ уцупӀлӀэ-пытапӀлӀэхэр зыдӀэщыӀлӀ-хэр, зӀрӀэзӀхӀэтхэр, итехникӀэ ипчъагъэ, ицӀыф кӀуачӀлӀэ изы-тӀэ зӀрагъӀшӀлӀэнэу тидзӀкӀолӀ купхэр тӀогъогъо агъӀкӀуа-гъэх, ау зыдӀэхъугъэхэр амышӀлӀэу кӀодыгъэх. ЯщӀӀнӀэрэ купӀэ агъӀкӀуагъэм Джомал хӀэтыгъ. СыхъатипӀлӀ фӀдизӀрӀэ пым ыубытыгъэ чыпӀлӀхэм ащыла-гъэх, зӀкӀлӀэ къызӀэрагъаши къе-жъэжъыгъэх. КъӀӀоужъыхӀэзӀ, нэмыц куп къакӀоу къӀлӀӀэ-гуагъ. Тфы мӀхъух, мыдрӀэхэ-ри тфы. БгъуитӀлӀмкӀи екӀокӀы-пӀлӀэ гори илӀӀ, нэмыц пытапӀлӀ-хэр щытых. БӀэрэ емыгупшы-сӀэхэу нэмыцхэм атебӀнагъэх, пӀлыр ауыкӀыгъ, зыр гъӀрӀэу къа-

убытыгъ — ар офицерыгъ. Джащ тетӀэу шӀогъэшхо зилӀэ къӀӀбархэр офицерым къыра-гъӀӀотӀагъэх.

ДжомалӀэ лыгъэ къыхафӀэу зӀуабӀмэ ахӀлӀэжъагъ, пый пчъа-гъэмэ апсӀэ лӀуихыгъ. 1943-рэ ильӀсым партизанхэм ахӀэтӀэу заозӀ, БрянскӀэ мӀзэхэм Джо-мал ащыфӀэхыгъ. ШӀӀжъ тхы-лым къызӀӀӀорӀӀрӀэмкӀлӀэ, Сэмэгү ДжомалӀэ 1943-рэ ильӀсым мӀ-лыльфӀэгъу мазэм икӀӀӀбар мы-гъӀэунӀэфыгъэу кӀодыгъэ.

Кушчыку

Сэмэгү Кушчыку икӀлӀӀэгъум анахъ зыпыщӀгъагъэр техни-кӀэр ары. НафӀэу зӀрӀэщытым-кӀлӀэ, заом ыпӀэ колхозхэм тех-никӀэу ялагъэ щыӀлӀӀ, къуаджӀэ-ми дӀэтыгъэхэр трактор заул, лӀнӀкӀо машин, чылӀӀпхъӀеут ма-шин. Кушчыку имыӀошлӀӀэгъу ма-

щественнэ рэхъатныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и ГъэлорышланIэ исследователь шъхьалэу

лоф ышлагъ. 1965-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Адыгэ хэку хъыкумым ищылэныгъэ гъогу епхыгъэу шытыгъ, мыщ и Президиум хэтынэу зауэрэ хадзыжыгъ. Хэгъэгу зэошхом зэрэхэлэжьагъэм ыкIи пый мэхъаджэр зэхэгъэтэкъогъэным илахышхо зэрэхэлъым фэшI къэралыгъом тын лъапIэхэр къыфигъэшъошагъэх.

***

Яков ШИНОВЫР (1920 — 2007) Украинэм ит селоу Березниковскэм къышхыгъ. Къалэху Владивостокрэ Фрунзэмрэ кIэлэегъаджэу лоф ащишлагъ, Киргизскэ ССР-м юсти-

циемкIэ и Министерствэ игъэлорышланIэ ипашэ игуадзэу, очылэу илъэс пчъагъэхэм лэжъагъэ.

1941-рэ илъэсым бэдзэогъум дзэм къулыкъур щихъынэу къеджагъэх ыкIи 1946-рэ илъэсым нэс ащ хэтыгъ. Япон заом хэлэжьагъ, Жуковым ыцIэ зы-

хырэ медалыр, нэмыкI тын лъапIэхэр къыфагъэшъошагъэх.

Цыфхэм егъашIэм ащымыгъупшэштхэ хъугъэ-шлагъэхэр цылэныгъэм къыхэфэх. Ахэм зэу ащыц тидзэкIолIхэм Хэгъэгу зэошхом лыхъужьыгъэу цызэрахъагъэр. Тикъэралыгъо имызакъоу, зэрэдунаеу ахэм шъхьафит ашIыжыгъ. Тыщэлэфэ ар тыгу илпышт, шъхьащэ афэтшIышт.

КИАРЭ ФАТИМ.

фэхэр пкIэнчъэу ыгъаклоштыгъэхэп, кIышпыр зычIэт унэ кIыхъэшхоу къоджэ гъунэм Iутигъэр икIолагъ. ГъукIэмрэ отаомрэ иныбджэгъугъэх, ялофшIэн лпыплъэщтыгъ ыкIи аделэщтыгъ. Лыжъ гъукIэр гушIоштыгъ: «Алахъым уегъэпсэу, сикIал, техникэм шIульгъу зэрэфыуилэмкIэ. Сэ жъы сыхъугъ, кIуачIэр нахъ макIэ хъугъэ — сигуапэ сачIыплэ ихъан зэрэщылэр».

Къоджэ еджаплэр къызеу-ухым, Кушыку мзэе зауэрэ колхозым шылэжьагъ, етIанэ дзэ къулыкъум ацагъ, танкистэу агъэсагъ. КIалэр дзэм хэтызэ Хэгъэгу зэошхор къежъэ, апэу зэуапIэм ащэхэрэм ахэфэ. Украинэм щэзао, улагъэхэр къытыращэх. Заохзэе къызэкIэклорэ тидзэхэм ахэ-тэу километришъэ пчъагъэхэр ыкIугъ.

Зэуабэмэ ахэлэжьагъ танкист кIэлэ ныбжьыкIэр, ахэр зэкIэ лпыгъэчъэ зэо хыльагъэх. Ахэм ащыц Ленинград илэгъо-блэгъухэм адэжъ шы-клогъэ заохэр. Фашистхэм охътэ кIэклым къыклоцI къалэр аштэнэу гухэлъ ялагъ, ау къадэхъугъэп. Пытэплэ лъэш дэдэу хъугъагъэ къалэр, зыфэдэ къэмыхъугъэ лыхъужьыныгъэ тидзэкIолIхэми, къэлэдэхэми къахэфэагъ, къалэр зэрифэшъуашэу къаухъумагъ.

Нэмыц танкхэу къалэм къецохъулIэгъагъэхэм гъуни нэзи ялагъэп. Ащ фэдиз танк къызэтырагъэуцоньшъ, зэхакъутэнхэу тиехэм амал ялагъэп. Арэу щытми, Iэпылэгъур къэсыфэ ахэр зэтелэжэгъэнхэ фэягъэ. А пшъэрыл къыныр агъэ-

цэкIэнэу анахъ танкист Iазэхэу, пхъашэхэу, зэоным фытегъэпсыхъэгъагъэхэм апшъэ ралъхъагъ. Унашъо зыфашыгъэхэм Сэмэгу Кушыкуи ахэтыгъ. Тэ титанк взвод пащэу илагъэр капитанэу Ермалаевыр ары. Ар танкист лыхъужьыгъ, къэштэн, къызэкIэклон зыфалорэр ышIэщтыгъэп, IэпIэсэнныгъэшхо хэлъэу, зэуабэмэ ахэлэжьагъэу щытыгъ. Тидзэхэм а чIыплэм нэмыц танк IокIырэ блырэ цызэхакъутагъ, зы зэолI гори чIыплэ рагъэкIыжыгъэп. Анахъ пхъашэу пым езуагъэмэ ащыщыгъ танкистэу Сэмэгу Кушыку. Апэрэ бгъэхалъхъэри мы чIыплэм лыхъужьыгъэу цызэрихъагъэм пае къыфагъэшъошэгъагъ. Нэужым чIыплэ зэфэшъхъафхэм ащыклогъэ заохэм танкист лIыбланэр ахэлэжьагъ, лIыгъэ къыхафэзэ ипшъэрылхэр ыгъэцэ-кIагъэх.

1943-рэ илъэсым ижъоныгъокIэ мазэ, сыд ишIыкIэми, пыйр Ленинград дэхъанэу рихъухъагъ. Танк экипажэу Сэмэгу Кушыку зипащэм нэмыц танк пчъагъэ, пым итотхэр къызыщыорэ чIыплэхэр зэхикъутагъэх.

Заом ичIыплэ горэм Сэмэгум итанк пый топыщэр къыщытефи къыкъутагъ, ау оныр зэпигъэуэгъэп. Нэужым щэ-гынхэр аухыгъэх. Нэмыцхэм унашъо къашыгъ гъэрэу заратынэу. «Советскэ зэолIхэм гъэрэу затырэл!» — Кушыку джэуап аритыжыгъ. «Интернационалыр» къалозэ, танкист лыхъужьхэр танкым истыхъагъэх.

ХЪУШТ Щэбан.

«Синэнэжъ цыфышIугъ, Iушыгъ, зэфагъэ»

Лъэшэу гуапэ ыкIи псапэ мэхъу нэнэжъ-тэтэжъхэм, шыIэхэми, ядунай ахъожьыгъэми, къаклэхъуагъэхэр дахэу, гум къыгушIыкIэхэу къатегушIыIэхэу зэхэхымэ.

Джашыгъум нафэ мэхъу: жыхэм ашлагъэр пкIэнчъэ хъугъэп, ныбжьыкIэхэм а шушлагъэхэр икIу фэдизэу зэхашлагъэх, яфэшъошэ уасэ араты. Ахэм ащыщхэр ау сыдми яжъы-хэм къатегушIыIэхэу шымытэу, сурэтхэр ягъусэу гъзэетым матхэ, зыщымылэжъхэм охътэ бэклае тешлагъэми, ахэр акъылышIохэу, цыф псэнчъэхэу, щэлэгъэшхо ялэу зэрэщытыгъэхэр къалуатэ. Арэгущхох, акIэгущIух, яцIыфышIугъэ зэкIэми арагъашIэ ашIоигъу, псаоу щыIэхэм фэдэу ягукъэкIыжъхэм ренэу ахэтых, ащыгъупшэхэу уахътэ къыкIурэп.

ТэхъутэмыкIое район гъзэетэу «Согласие» зыфилорэм иномерхэм ащыц сапашъхэ илб. Бэклае шлагъэ къызыдэкIыгъэр, статьяу итыр къэзытыгъэр Хъатх Хъарыет, къуаджэу Нэтыхъуае щыц. Статьям ыцIэр «Тэ псаоу тыщэлэфэ ар тигъусэшт». Инэнэжъ Мелэчхъан ехылагъэу Хъарыет гъзэетым къыхаригъэутыгъэм седжагъ, лъэшэу сыгу рихъыгъ, инэу сигъэрэзагъ. Ащ тетэуи зэфэхъысыжъ сшIыгъэ: Хъарыет цыф дэгъу, хъупхъэ, хъалэл, гукIэгущхо хэлъ, гупцIан. «Шу зышIэрэм ишIушIэ кIодырэл» алуагъ. Ар инэнэжъ ищысэкIэ Хъарыет къыгъэлъэгъуагъ ыкIи къыгъэшъыпкъагъ. КIэклэу къэплон хъумэ, шушIэным, дэхэ-лоным уасэ езытырэ цыф къыгурэлэ нахъыжъыр бгъэлъапIэмэ, о пшъхъэ лъапIэ зэрэхъуштыр, уидахэ зэралоштыр.

Илъэс IокI фэдиз хъугъэ сэркIэ зыфэдэ щымылэгъэ, сищыкIэгъэ дэдэу щытыгъэ, шу дэдэ слъэгъурэ синэнэжъ зысыухыгъэр, ау зы мафэ къа-кореп сэ ар сыгыгушIэу, — ело Хъарыет. — Илъэс IокI хъугъэ иунэ лъэгущэ ар тетэу, чэфым зэрихъэу къызытпэмыгъокIыжъырэр, ау непэ фэдэу сыгу къэкIыжъы, сымэджэ хыль-лэу щытэ, шъхъаныгъупчъэм Iусэу тхылым зэреджэщтыгъэр. ИкIэсагъэх адыгэ тхаклохэм къатхыжыгъэ пшысэхэмрэ тхыдэжъхэмрэ. ЗэкIэ ахэр лъэшэу шIогъэшIэгъоныгъэх, ыгу етыгъэу зеджагъэхэр къытфи-Iотэжыщтыгъэх. Еджэгъэшхоу щымытыгъэми, еджэкIэ-тхакIэ ышIэщтыгъ, тарихъымрэ хыса-пымрэ мыдэу хэшIыкI афырилагъ.

Хъарыет инэнэжъ Мелэчхъан ыцIагъэр, ишъхъэгъусэу Хъасанэ 1941-рэ илъэсым Хэгъэгу зэошхом хэклодагъ. Мелэчхъан сабыиплI (Аслъанхъан, Хъансал, Сар, Мэджыд) къыльэхэнэгъагъ, ятфэнэрэ Дзэхъан къэхъунэу щытыгъ. Заом ыпэкIэ Хъаса-

нэ яунэ чIэтыгъэ тучаным тесыгъ. ЗэуапIэм лIыр защэм, Мелэчхъан тучантесэу лоф ышIэу ыублэгъагъ. Хъасанэ дзэкIолI къызэрыкIоу заом хэтыгъ. Заом къыритхыкIыхэти псымэхэр Мелэчхъан къыфитхыщтыгъэх, иса-быйхэм, къоджэ къэбархэм къа-кIэупчIэщтыгъэ, ежъ ехылагъэхэри къытхыщтыгъэх. Къытхы-хэрэм лъэшэу афэсакъыщтыгъ, лофхэм язытет шъыпкъэ къылуатэщтыгъэп — цыфхэм агухэр ыгъэклодынхэу фэягъэп.

«Гитлер Сталинград ыштэнэу

гухэлъ пхъашэ ил, тэ къалэр сыд хъункIи пым еттыштэп, — къытхыщтыгъ Хъасанэ. — Зэошхох мыщ шыклохэрэр — цыфым къыныбжыым ащ фэдэ зао ыльэгъугъэп ыкIи къалуатэу зэхихыгъэп. Зы лъэбэкъукIэ ты-къызыкIаклорэп, пым ифэшъошэ утынхэр етэхых...

1943-рэ илъэсым имэлылфэгъу мазэ Мэджэс Хъасанэ икъэбар амышIэу кIодыгъэу тхылъ къагъэхыгъагъ. Шъыпкъагъэп ар, Хъасанэ хэклодагъ, ау икIодыкIэ альэгъугъ игъусагъэмэ, быным макъэ къырагъэIугъ: Мэлылфэгъу мазэм икIэууххэм адэжъ нэмыцхэм зэо пхъэшэ дэдэ къарашылIэгъагъ. Ошъогур зэлауупыцIэу самолетхэр къытезэрэхъагъэх, танкипшI пчъа-гъэхэр къэцуахъох, ахэм лъэсы-дзэр акIэклэпхъагъ, чыжъэу орэ топхэмкIэ, минометхэмкIэ, топ-хэмкIэ зэпыу имыIэу къэош — дунаир къутэжъырэм фэд. Унашъо къати, Хъасанэ зыхэт шхон-чэо ротэр пым жэхэхъанэу ежъагъ. Пый топыщэм риутыгъэ мэшэхом тидзэкIолI нэбгырэ зытфых ридзагъ, ятIэри атетэ-къожьы, чIухъумагъэх. А зэолI-хэм Хъасанэ ахэтыгъ. Джары икIодыкIэу хъугъэр Мэджэс Хъасанэ.

Мелэчхъан шъузабэу къэнагъ, сабыиплI къыльэхэнагъ, ятфэ-нэрэр къэхъунэу щытыгъ. Заом

къыкIыгъэу къэбарыр къызы-лпыIэсыгъэм щегъэжьагъэу ишэни, изекIуакIи, ищылэныгъи зэблэхъугъэх: ыгу кIодыгъэ, ренэу мэгушпысэ, чэфыгъэ ынэгъу кIэлэыжъэп, ыIэхэр зыми екIу-жъыхэрэп, сэмэркъэуи ышIы-жъырэл. Бзылфыгъэм гугъушхо иI. Шъыпкъэ, ыгу кIодыгъэу игъунэгъухэми, исабыйхэми заримыгъэлъэгъуным ежъ пылтыгъ. Чэщыр къэсэу сабыйхэр зы-чъыежъхэрэм ппызызэ ахэм ахаплъэщтыгъ, ыгу къипщтыкIэу ынэпсхэр къышIокIохэми, макъэ ыгъэлэуштыгъэп. Нэбгырэ пэпчъ ыдэжъ Iохъэ, ышъхъашъо Iэ щэфэ, итэхъон егъэтэрэзыжы, са-бый быдзэшъо къэхъугъаклэм екIолIэжы. Сабыитф, зым зыр нахъ цыкIужъ. Сыда ахэм къа-рыкIоштыр? Тыр ашъхъащымытэу мыщ фэдэ лъэхъэнэ къыным хэщыжыгъэхэу сьдэуштыгъ хъу-шта? Къэлэгъэн фаер Мелэч-хъан гу пытэ зилэ, щэлэгъэшхо зыхэлъ бзылфыгъэу зэрэщы-тыгъэр ары. Ыгоу къэбырсы-рыгъэр къызэтрилэжэнэу, ыгъэ-Iэсэнэу кIуачIэ къызкъуигъуа-тэщтыгъэ, зикIалэ е зыкIо хэ-кIодагъэу къэбар къызылпыIэсы-гъэхэм яушыыщтыгъэ, ятхъа-усыхэхэр щаригъэгъэтыщтыгъэ. ЕтIани лофым зы хэхъухъэщтыгъ — Хъасанэ заом хэклодагъэу аlorэ къэбархэр ышIошъ мы-шхоу уахътэ къыхэкIыщтыгъ. Зэошхом Iаджи хэхъухъэ, хэкло-дагъ аlorэ, псаоу къэкIошъы-хэуи мэхъу. «Агъаерэм ежэ-жъыхэрэп» ало, ау Мелэчхъан ежэщтыгъ иллы, гугъэщтыгъэ, Тхэм елъэлэуштыгъэ. Гугъэми кIуачIэ къыритыщтыгъ.

Уахътэр ыпэкIэ лпыкIотагъ, зэошхори аухыгъ, къэкIошъыщт-хэри къэкIошъыгъэх, хэклодагъэ-хэри къэнэфагъэх. ЛIыр имы-лэжымы, зэрэфэлъэкIэу сабый-хэр ыпIунхэу, зятэ зилэхэм ари-мыгъэнэцIынхэу Мелэчхъан ри-хъухъагъ ыкIи ыгъэцэклагъ. Ме-лэчхъан лофшIэклошхуагъ, унэгъо хъызмэтыр ыгъэцэклашты-гъэх, колхозымы шылажъэщтыгъ. Игукъаохэр лофшIэным ыгъэкло-сагъэ. Къын ыхъугъэми, илф-фыгъитф лофшIэклошхохэу, за-фэхэу, шыпкъагъи, цыфыгъи ахэлъэу, цыфышIухэу шъуза-бэм ыпIугъэх, ылэжыгъэх. Бэ-шлагъэу ахэм унагъохэр ялэх, ясабыйхэм, якъорэлъф-пхъорэ-лфыхэм, ахэм къаклэхъуагъэ-хэм зыкIалэтыгъ, ины хъугъэх.

— СиныбжьыкIэгъу илъэсхэм сянэжъ игъэсэпэхъидэ закъо-хэр армырэу, зэшIохыгъэн фэе лофхэмкIэ Iэпылэгъухэр сищы-кIэгъагъэх, — ело Мелэчхъан ипхъорэлъфэу Хъарыет. — Нэ-нэжъым ыналэ лъэшэу къыс-теттыгъ, анахъ лофыгъо инэу зэ-шIопхын умылэкIыштыгъу къып-шIошIырэмэи ащ хэкIыплэ къы-фигъотыщтыгъ. Лъэуж дахэ къы-гъэнагъ, къоджэдэххэм джы къызнэсыгъэми ащыгъупшэрэп, ишIушлагъэхэр агъэлъапIэхэу къалуатэх. ХъакIэм нэгъуихыгъэу лэгъокIыщтыгъ, шыгъу-пIастэкIэ ыпшъэ укложын умылэкIынэу хъалэлыгъ, Iэпылэгъу зыщыкIа-гъэм апэу лпыIэсыщтыгъ.

— Унагъо пшIэным, зыпкъ ибгъэуцоным, къэуухъумэным пае ищыкIагъэхэр шIульэгъу-ныгъ, щэлагъ, гукIэгъуныгъ, зэ-гурылоньыгъ. Ахэр бгъэцэклэ-хэмэ, унэгъо зэкIужъ дахэ уиIэшт, — ылоштыгъ нэнэжъ. Къэзгъэшлагъэм ащ игушыIэ Iушхэм сафэшъыпкъэу сыкы-рэкIо. Синэнэжъ цыфышIугъ, Iушыгъ, зэфагъэ.

ХЪУШТ Щэбан.

Клэлэегъадж, усакло

Хэтрэ цыфы кызы-хьуклэ Тхэм сэнэхьат горэ кыыхельхьэ. Ар кызыушыхьатырэр ыгу етыгъэу, шыпкыагъэ хэлъэу цыфыр илоф фэлажэ зыхьуклэ ары.

Сэ зигугъу кысшымэ сшлои-гор кыуаджэу Пэнэхэс шы-псэурэ Шагудж Саид. Ар 1975-рэ ильэсым Нэпсэу Нухьэрэ Хъаниятрэ яунагъо кыихьуагъ. Ицыкыгуом кышцегъэжыагъэу Саидэ губзыгъэу, шыабэу, адыгэ шэн дахэхэр хэлъхэу кыэтэ-джыгъ. 1998-рэ ильэсым Адыгэ кыэралыгъо университетым адыгабзэмрэ литературэмрэклэ ифакультет кыухыгъ. Джащ кышцегъэжыагъэу поселкэу Яблоновскэм дэт еджаплэм клэлэегъаджэу щэлажэ, адыга-бзэмрэ литературэмрэклэ ре-гъаджэх.

Саидэ лоф зыдишлэрэ клэлэ-егъаджэхэм шлу альэгъу, агу-рэлэ, шхьэклафэ фашы. «Са-бий цыкыхэр зэклэ зэфэдэу шлу ымылэгъумэ, жэбзэ дахэ-клэ уадэмыгушылэмэ еджаплэм лоф шыпшлэшущтэп» — ело ащ. Ригъэджэрэ сабийхэм янэ-ятэхэр кыфэразэхэу гу-щылэ дэхабэ кыфагъэшъуаш. «Сисэнэхьат кыихьэнымклэ, адыгабзэм сыфэлэжыэнымклэ лъэшэу ишлогъэшхо кыискыгъ адыгабзэмклэ сиклэлэегъаджа-

гъэу Бжыэшло Нухьэ. Ащ иурок-хэр зэклэмэ анахь гъэшлэгъон-хэу, зэфэшхьафхэу щыты-гъэх», — ело Саидэ.

Шагудж Саидэ лэпэлэсэнэгъэ зэфэшхьафхэу хэлъмэ ащыщ усэ зэхэлъхьаныр. Мыщ иапэрэ усэу «Си Адыгей» зыфило-рэр тиреспублэкэ ильэс 15 зэхьум фи-гъэшъошэгъагъ. Мы усэм кышцелуатэ ихэку зэрэдахэр, зэрэрыгушхорэр. Иусэхэр жур-налхэу «Родничок», «Жыогъо-бын» ыкли гъэзет зэфэшхьаф-хэм кыыхаутыгъэх. Иапэрэ сборникэу «Гум ымакъ» зы-фило-рэр 2009-рэ ильэсым кы-дигъэкыгъ. Саидэ иусэхэм цыф хьалэлхэу, лъэпкыым фэлажэ-хэрэм ягугъу кыашцешы. Тэхьу-тэмыкыое районым итхьама-тэу Шхьэлэхьэ Азмэт фи-гъэ-шъошэгъэ усэр ащ ишыхьат.

Шлоу ащ ышлэрэм

гъунэ имы,

Гуклэгъоу хэлъым

цыфхэр цыгъуаз.

Шыпкыагъэр

ренэу гъогогъоу и,

Хьазаб хэфагъэм

илэпылэгъу.

Адыгэ лъэпкыым

иклэлэ плугъ,

Нарт лыбланэу

лыгъэшхо хэлъ.

Псэйткыу чылэ

ар кышцыхьугъ,

Адыгэ чыгур ыгъэбаигъ.

Джауштэу шушлагъэу иэм

хигъахьоу,

Цыфхэм шульэгъоу

фырлэр мыкыасэу,

Имафэ нэфэу,

идунай мамырэу

Игъашлэ кыыхьынэу

сэ сыфэлъало.

Анахьэу Саидэ иусэхэр зы-фэгъэхьыгъэхэр тилъэпкы, тишэн-хабзэхэр, нидэльфыбзэр арых.

Саидэ икларэу Артур я 8-рэ классым щеджэ. Ащ янэ цысэтехыплэу ил. Усэхэр еж-ежырэу етхы. Артур районым щызэхашэрэ зэнэкьокъу зэфэ-шхьафмэ ахэлэжыагъ. Ха-гъэунэфыкырэ чыплэр мызэу, мытлоу кыашцидихыгъ ыкли Мые-кыуапэ щыклогъэ зэнэкьокъум хэлэжыагъ.

Джауштэу ялофшлагъэхэм ахагъахьоу, псауныгъэ пытэ ялэу, цыфмэ шлу альэгъухэу щылэнхэу сафэлъало.

ИШЬЫНЭ Дарнет.

РЕДАКЦИЕМ КЪАТХЫРЭ ПИСЬМЭХЭР

Игъом зафэбгъэзэн фэе

Гъэтхэпэ мазэм сыныбжы ильэс 84-рэ хьугъэ. Ащ фэ-дизым сыгу сигъэгумэклэу кыыхэкыгъэп. Ау мэзаем и 26-м, пчэдыжым, жьы сымы-гьотэу сигъэгулэжыгъ, уцмэ сяшъозэ зыклэзгъэкыгъ. Джащ фэдэу гъэтхэпэм и 1-м си-псауныгъэ изытет кызэрэ-зэщыкыуагъэр кыизэхэсшлагъ. Нэужым, блыпэм, тикъуаджэ дэт лэзаплэм сыкыуагъ, силоф изытет кыфэсцотагъ. Лэзаплэм зэрифэшъуашэм фэдэу кы-щыспэгъокыгъэх ыкли дэгъоу сауплээкыгъ. Мыекыуапэ дэт сымэджэщым сыклон фэеу хьу-гъэ. Ахэм сызэраштэщт тхьа-пэр кысатыгъ ыкли лэпылэгъу псынклэм Мыекыуапэ, респуб-ликэ сымэджэщым, сынигъэ-сыгъ.

Зэклэ зэклэлъыкылоу кыиз-клэстхыгъэр врачым мэхьанэ-шхо зэрилэр пстэуми алъыз-гъэлэсыным фэшл. Хьанэхэко Замирэт врачэу Джэдджэхьэ-блэ амбулаторием щэлажэ. Бзылфыгъэ ныбжыкылэм илэ-пэлэсэнэгъэ ишыхьат кьеоплэ-рэ сымаджэхэр зэрэфэразэ-хэр. Коллективзу зыхэтым пы-тэныгъэшхо кыфешы, ежы-ри гүфэбэныгъэ афырилэу лоф адешлэ.

Сымэджэщым ишлогъэшхо кышцисэгъэкыгъэ Къэлэкьу-тэкъо Казбек кыыхэзгъэщы

сшлоигъу. Кардиологиемклэ от-делениеу сызчлэлъыгъэм кы-щысэлэзэгъэ Абыдэ Жаннэ сы-фэраз. Мыщ сычлэлъыфэ гу-зэжыогъу чыплэ сиуцоу кы-хэкыгъ. Чэщи мафи амылоу сипсауныгъэ икыэушумэн ыуж итыгъэхэм ящытхэу плоныр яфэшъуаш. Пшээшэ ныбжы-клэу мыщ лоф шызышлэрэм игугъу кысымышын слъэкы-штэп. Рузанэ ыныбжэ емы-ллытыгъэу фэлэзэу илофшлэн егъэцаклэ, исэнэхьат хэшылк дэгъу фырил, гүфэбэныгъэ хэ-лэу цыфхэм зэрапэгъокы-рэм лъэшэу сигъэрэзагъ, бэ-ми гушылэ фэбэхэр фалох.

Сымэджэщым сычлэлъыфэ цыфышлоу нэлъасэ сызфэхьу-гъэр бэ. Республикэм ичлы-плэ зэфэшхьафхэм ащыпсэ-ухэрэм гушылэгъу сафэхьугъ, сшхьэклэ сшлогъэшлэгъонэу кысфалотагъэри маклэп. Джащ фэдэу «Адыгэ макъэм» лоф шызышлэрэ Кларэ Фатимэ итхы-гъэхэм лъэшэу сигуапэу ся-джэщыгъэ. Ащ ятэ зы па-латэм кызыдчлэлэу кычлэ-кыгъ ыкли Фатимэ мыщ щыс-лээгъугъ. Гүфэбэныгъэ кыит-фырилэу ар ренэу кыитпэгъо-кыштыгъэ, итхыгъэхэм гупшы-сэ куу зэрахильхэрэм имы-закъоу, ицыфыгъи игуклэгъуи зэрэгъунэнчэр нафэ кыисфэ-хьугъ.

ХЬУТ Якуб.

лофшлэным иветеран.

Джэдджэхабл.

Зыгъэпсэфыгъо уахьтэм зытырагъэпсыхьэ

Шэхэклэй коим шыпсэурэ цыфхэм зыгъэпсэфы-гъо мзэ фэбэхэу кыэблагъэхэрэм чанэу зафагъэ-хьазыры.

Бэмышлэу Китаим кыкылыгъэ туроператор купышхо кыалэу Шьачэ кыахлохи, языгъэпсэф-а-клохэр кыахлохэмэ ашлогъэ-шлэгъонынэу кыашлошлэрэ чы-плабэ кыалпыхьагъ. Ахэм зэ-рагъэшлагъэх зыгъэпсэфыплэ чыплэхэм язытет зыфэдэр, транспортыр зэращызеклорэр, фэлэ-фашлэхэр зэрагъэцаклэхэр-рэр, ахэм уасэу афагъэуцу-гъэхэр.

Клымэфэ Олимпиадэр Шьа-чэ зыщыкыуагъэм ыуж ащ ичлы-плэ дахэхэу Краснэ Полянэр, Олимпийскэ паркыр, спортым-

клэ зэнэкьокъухэр зыщызэха-щэгъэгъэхэ чыплэхэр, хэти фэ-дэу, ахэм агъэшлэгъуагъэх, агу-рихыгъэх. Ау кытай специа-листхэм кызыэрэхагъэщыгъэм-клэ, лъэплэ дэдэу шымыт зы-гъэпсэфыплэх ахэр зылыхьу-щыгъэхэр, зиамалхэр мыин-хэм яуахьтэ гъэшлэгъонэу зы-шагъэклонхэ чыплэх. Ащ фэдэ зыгъэпсэфыплэ кыагъотыгъ, ар Шэхэклэй псэуплэ коир ары. Къалэу Шьачэ имэрэу Ана-толий Пахомовым кызыэрило-рэмклэ, «Псыкьефэх 33-р» ыкли пчыхьэрэ кыуаджэм щызэха-

щэрэ лъэпкы кыэгъэлэгъон гъэшлэгъонхэр ахэм ащышых.

— Ильэс 20 фэдиз хьугъэ зеклоным зегъэушъомбгъугъэ-ным лоф зыдатшлэрэр ыкли ащ ихьатырклэ кыуаджэхэми кьоджэдэхэми ящылаклэ зыкыи-лэтыгъ, — кыуагъ чыплэ ад-министрацием ипащэу Рус-лэан Бердиевым. — Зыгъэ-псэфаклохэр нахьыбэу чылэм кызыэрэдащэщтым, ахэм ашло-гъэшлэгъоныштхэ лъэпкы зэхэ-тыклэхэр зэрарагъэлэгъушт-хэм емызэщхэу пылтых.

Лъэпкы зеклоным ихьатырклэ чыплэ зыгъэлорышлэжыплэм ищылэклэ-псэуклэ зыкызыэрилэ-тырэр гъэнэфагъэ. Къалэу Шьачэ зылыгъухэрэм, ар ащы-зымыгъэгъупшэжыхэрэм ащыщ чыплэрысхэр зыдэхсэ шапсы-

гъэ чылэхэри. Тыхэгъэу ичлыплэ зэфэшхьафхэм кыарыкырэ зыгъэпсэфаклохэм язакъоп ша-псыгъэхэм ятарихьы, янэпэрэ шылакли зышлогъэшлэгъонхэр. 2014-рэ ильэсым изакъоу Шэ-хэклэйшхом кыэралыгъо 20 фэ-дизмэ кыарыкыгъэ зыгъэпсэ-фэкло купхэр ыкли журналист-хэр кыидэхьагъэх.

Шьачэ зеклоныр зикласэхэм-клэ дэгъоу зэрэзетегъэпсыхьа-гъэм шапсыгъэ кьоджэ цыкыур зэрэклэмыхьэшъуштыр кыда-ллыты, Китаим кыкылыгъэ тур-операторхэм Шапсыгъэ нэмыкы шамылэгъушт ыкли шамы-шхыштхэр лъэтегъэуцоу кыа-лэм шашыгъагъэм кьоджэдэ-хэм кышцагъэлэгъуагъэх.

— Адыгэ кыуаемерэ шхьом-чым хэшылкыгъэ шьоумрэ хьа-клэхэм ядгъэшхыгъ, — кыелуатэ Руслэан. — Кытайцэхэм ахэр агу рыхыгъэх, бэ кыаралонла-гъэр. Арышъ, гъэмэфэ зыгъэ-псэфыгъом кыэклонхэу тжэ.

Шэхэклэй коим шыхьафхэр

щызэхашцэх, псэуплэхэр, гьогу-напцэхэр агъэкабзэх, хьаклэ-хэм зэрапэгъокыныхэу загъэ-хьазыры.

Псыхьоу Шэхэ инэпкыхэр зэрагъэкабзэхэрэр, чылэм чыгъхэр зэрэцагъэтлысхьэхэр кьоджэ общественнэ ор-ганизациеу «Кичмай» зыфи-лорэм итхьаматэу Лыф Хьа-медэ кыицотагъ.

— Ахинтамэ кипарис чыг-хэу, кымафи гъэмафи шхьуан-тлэхэм афэдэхэу, 6 шагъэтлыс-хьагъ, — кыуагъ ащ. — Шэ-хэклэй цыкыур кыумбыл чыг 20-мэ кыагъэбаишт. Джащ фэ-дэу саугъэтхэр зыдэщытхэ чы-плэхэм ренэу тафэсакышты, кыабзэу тлыгыштых.

Шапсыгъэ кыуаджэхэр зэра-гъэдэхэштхэм шытегушылэгъэх Шэхэклэйшхом бэмышлэу шы-зэхашцэгъэгъэ цыфзэхэхэм. Унашъохэр ашыгъэх, тапэклэ цыфхэр зэдэлэжыхэзэ ахэр агъэцаклэжыштых.

НЫБЭ Анзор.

Министрзу ОСМЭН Альберт
кь. Мыекьуапэ,
гьэтхәпэм и 23-рә, 2015-рә илӕс
N 60

ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

Узэфэзыщэрэм уишлэныгъэ хегъахъо

Клэлэеджаклохэм языгъэпсэфыгъо мафэхэм зэфэхьысыжъ концерт Адыгэ Республикэм искусствэхэмклэ иклэлэцыкълу еджаплэу Лъэцэрыкьо Кимэ ыцлэклэ щытым щыкълуагъ.

Культурэм илофышлэхэм афэгъэхьыгъэ зэхахьэм имэхьанэ къэзылэтыгъэр клэлэегъаджэхэмрэ клэлэеджаклохэмрэ зэгъусэхэу концертыр къызэратыгъэр ары.

П. Чайковскэм, Г. Пономаренкэм, нэмыкълэ композитор цлэрыломэ аусыгъэхэр зэхахьэм щылу-гъэх. Хьэтлэмэ Гунэф Фроловым ипроизведение фортепианэмклэ ыгъэжъынчыгъ. Алина Уваровам Парфеновым иорэдэу бжыхьэм фэгъэхьыгъэм тыригъэдэлугъ. Мэкъэ лэтыгъэклэ ордэхэр къэзылуагъэмэ ащыщых Залина Султаевар, Шахый Амир, нэмыкълэхэри.

Урыс ыкли адыгэ музыкальнэ лэмэ-псымэхэмклэ ордэушлэхэр къыхэзидзэгъэ клэлэеджаклохэм ялэлэсэныгъэклэ тагъагушлуагъ. Искусствэм хэшылкэ зэрэфырылэр къэлъагъо. Адыгэ фольклорым фэцэгъэ клэлэцыкълухэу Гьуклэ Замудин ыгъасэхэрэм мафэ къэс плөми хьунэу яшлэныгъэ хагъахъо. Нартхэм яхьыллэгъэ ордэхэр лъэхьа-

ным къырапхызэ дахэу къалох. Хьаклэхьэм ащылуштыгъэ ордэхэм псэ къапагъэклэжъы. Искусствэхэмклэ республикэ клэлэцыкълу еджаплэм ордэушлэхэр, пщынаохэр, къамылапщэхэр, шыклэпщынэм къэзыгъалохэрэр, нэмыкълэхэри шагъасэх.

Гьуклэ Замудин ежъыуным нахь фэгъэзагъэми, концертыр къэзытырэ клэлэцыкълухэм лэпылэгу зэрафэхьурэр зэхахьэм къыщынэфагъ. Пхъэкълычым, къамылым афэбгъэсэнхэр лэшлэхэу зэрэщымытыр ащ къыгурылэозэ, музыкальнэ лэмэ-псымэхэм ащегъэгъуазэх.

Зэомашлөм зыщыклагъэстырэ Сирием къыкълыхьыгъ Лыбзылхэм яунагъо. Джантый пхъэкълычым фэцагъэ хьугъэ. Адыгабзэр нахьышлөу зэригъаши, ежъыухэ-

рэм хэтэу ижъырэ лъэпкъ ордэхэр къылохэу ыублагъ. Нарт шьаор ащ къыщыуцугъэп. Адыгэ шьо-

рышлэзэ къашьор къызэришлэрэм гьуклэ уегъэлъэшы. Сэе клэрэклэ плыжъыр ащ къекълу, шьуашэр «къегъэгъушылэ».

Адыгэ къашьохэм рэхьатэу уяплъыныр лөф къызэрыкълөп. Искусствэ лъагэм узэрешаллэ, лэгу утео пшлөиго оху. Адыгэ Республикэм культурэмклэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Васильевам игуапэу зэфэклэ къашьор къышлыгъ. Адыгэ Республикэм искусствэхэмклэ иклэлэцыкълу еджаплэу Лъэцэрыкьо Кимэ ыцлэклэ щытым идиректорэу Андзэрэкьо Марзыет пчэгуи къызырагъэблагъэм, ансамблэ цлэрылөу «Налмэсым» иартисткэмэ афэдэу дахэу къэшъуагъ.

Нафиса Васильевамрэ Андзэрэкьо Марзыетрэ къызэрэхагъэ-

шэ плыжъыр къекълөу зыщылъагъ, къэшъуаклохэм ахэхьагъ.

Пкъыр ищыгъэу, нэгур зэлухыгъэу, инэллэгъуклэ къашьом ыкупкълэ къызэлэуихы зыхьуклэ, Лыбзыу Джантый дунаим ихьорышхо щесызэ, лъэпкъ шлэжъым зыригъэушъомбгъоу тэлъытэ. Джантый ышыпхьоу Шан пшлэшэнагъу. Пкъыр шьабэу ыгъэлө-

щыгъэу, концертым лъэпкъ зэфэшъафхэр зэфицагъэх. Искусствэр мамырныгъэр зыгъэпытэрэ лөфтхьабзэмэ язэхэщаклоу Гьуклэ Замудин елытэ. «Удж-хьураеклэ» аухыгъэ зэлуклэм адыгэхэр, урысхэр, къэндзалхэр, чэчэнхэр, нэмыкълэхэри къыщызэдэшъуагъэх.

Сурэтхэр зэхахьэм къыщытетхыгъэх.

ВОЛЕЙБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Мыекълуапэ щэкълө

Урысыем волейболымклэ ихьулъфыгъэ командэхэу апшъэрэ купэу «Б»-м хэтхэм яклэух ешлэгъухэр Мыекълуапэ щэкълөх. Ростов-на-Дону, Одинцово, Смоленскэ, Мыекълуапэ яспортсменхэр я 7 — 10-рэ чыплэхэм афэбанэх.

Мыекълуапэ икомандэу «Динамо-МГТУ-р» къалэхэу Одинцово ыкли Ростов-на-Донуу къарыкълэгъэхэм пчъагъэр 3:0-у зэлуклэгъуитлур къашлуихыгъ. Мэлыльфэгүм и 1-м пчы-

хьэм зэдешлагъэхэр: «Ростов-Волей» Ростов-на-Дону — «Искра» Одинцово ыкли «Динамо-МГТУ» Мыекълуапэ — «Феникс» Смоленск.

Чыплэхэр

1. «Динамо-МГТУ» — 20
2. «Феникс» — 16
3. «Искра» — 11
4. «Ростов-Волей» — 2.

Шьуналэ тешьудэ: мэлыльфэгүм и 2-м командэхэм загъэпсэфышт, Адыгеим ичыллэ дахэхэр, музейхэр зэрагъэлъэгъуштых. Мэлыльфэгүм и 3 — 5-м ешлэгъухэр тикълэ щыкълөштых. Мыекълөпэ къэралыгъо технологическэ университетым пчыхьэм сыхьатыр 5-м ыкли 7-м зэлуклэгъухэр щаублэщтых. Тхьаумафэм ешлэгъухэр зыщыкълөштхэ уахьтэр зэхэщаклохэм къалошт.

«Динамо-МГТУ-м» итренер шьхьалэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Павел Зборовскэм къызэрэтилуагъэу, тиспортсменхэр купым апэрэ чылплэр къышдыдахыным фэбанэх. Тикомандэ икапитанэу Кьошк Руслъан ешлэклохэм щысэшлэ афэхьу, нахь ныбжыкълалохэр зылещэх.

Сурэтым итыр: «Фениксыр» «Искрэм» дешлэ.

ДУНАИМ И КУБОК

Медалыр дышъэ

Спорт боевой самбэмклэ дунаим и Кубок къыдэхыгъэным фэгъэхьыгъэ зэнэкьокъу Москва щыкълуагъ. Килограмми 100-м нэс къэзыщэчырымэ якуп хэтэу Абзэз Исльам дышъэ медалыр къыдихыгъ.

Дунаим, Урысыем ячемпионэу Абзэз Исльам имедальхэм зэрахигъэхьуагъэм фэшл тыфэгъушлө.

Сурэтым итыр: Абзэз Исльам.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр ыкли къыдззыгъэкълырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ лөфхэмклэ, лэклэб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекълуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шьхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкълыжъ зыхьыр секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын лөфхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкли зэлы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чылплэ гъэларышлэп, зэраушыхьа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекълуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэкълэмклэ пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 624

Хэутыным узщыкълэштхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 Зыщыкълэштхэгъэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шьхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шьхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэщлэжъо Саид

Редактор шьхьалэм игуадзэр — пшъэдэкълыжъ зыхьыр секретарыр Хьурмэ Хьусен